

Manus©

tillhörande Sune Jönsson

Lotsgatan 3

394 35 Karlshamn

Tel: 0454-84810

e-post: joensson.asarum@telia.com

Dikter

- och vägarna dit

Poetiska betraktelser
av Sune Jönsson
okt 2006

Denna tidiga morgon den 4 oktober 2006 klockan halv fem vaknar jag i en liten sydsvensk stad till att tunga regndroppar faller på takplåten. Inte som en regn-skur utan som en dröjande efterbörd ifrån himlen. En och annan tung droppe. Det är höst och det har blivit mörkt därute

Mina tankar går omedelbart till frågan om hur jag skall tillbringa denna nya dag som liksom jag har vaknat. Hur blir vår vandring tillsammans? Gårdagens larm tystnade med sömnen och i den arbetade hjärnan - denna fantastiska skapelse som aldrig tycks vila. Nu med resultatet att ha sorterat upp frågorna. Överst på listan presenterades temat "dikten - och vägen dit".

Jag tror mig veta varför. Jag har en alltid stående längtan till dikten. Till mötet med poesin. Det som hindrar är allt det andra som skall göras. Och allt det som det där andra gör med mig. Det som jag ibland kallar larmet. Så fjärras jag från poesin och diktandet i dagar, veckor och månader. Men sällan år. Så lång tid går inte utan att kraften bryter igenom och tar sig uttryck i någon sparsam strof. Till tröst. Till svar på denna ständiga längtan.

Varför är det så? Denna lilla bok söker svaret under det tema som väckte mig och min dag - "dikten - och vägen dit". Jag vill försöka skriva en diktsamling som också beskriver vägen fram till dikterna.

Sune Jönsson
- en tidig höstmorgon
- i oktober 2006.

Innehåll:

Om mina dikter och min poesi	4
Den grafiska formen	5
Originalen	5
Om poesin	6
det slår en bjällra på ängen	7
i väntan spänns jag	8
jag skymtade henne	9
mitt i all min möda	10
Om tro	11
se jag är en kyrka	12
Om kärlek	14
med tystnaden är vi tre	15
som en blå hind	16
jag vet att det stod en mörk kyla	17
Om naturen	18
nu fäller hösten sitt tysta guld	19
dagen vaknade överrumplad	20
nu vänder vintern till vår	21
hösten sticker sitt spjut	22
den kvällen bröt sig havet in	23
jag anhåller om att få mönstra på	24
Om vår värld	25
ej blott värjan	26
här i vår lugna vik	27

Om mina dikter och min poesi

Mina dikter genom åren är högst synliga och konkreta. De står i en gammal pärm där det ryms drygt tre hundra numrerade originalmanus. I de flesta fallen kan också tiden för tillkomsten spåras. Det handlar om en gammal klockarkärlek sedan femtio år.

Som administratör och "datorfreak" har jag naturligtvis gjort en databas där jag kan sortera och fundera över denna del av livet. Vad och varför? Jag nådde nivå 285 dikter för ett par år sedan och gjorde då en summering. På torr kansli-svenska konstaterade jag då att de första tjugofem åren dominerade diskussionen om ett konfliktfyllt och motsägelsefullt samhälle. De senaste tjugofem åren är det tvärtom så att mer känslomässiga upplevelser dominerar. Men jag har gjort något så djärvt som att försöka kvalitetsbedöma mina alster. Då är det ingen tvekan om att jag är bäst som "romantiker". Naturen, livet och kärleken är min starka sida.

Dansken Paul la Cours "Fragment av en dagbok" kom ut på svenska 1955. Kostade då 12 kronor och 50 öre. Den boken har blivit något av min poesins bibel. Ett av guldkornen finns på sidan femton. "Att skriva en dikt är ingenting, att invänta den: allt." Det är denna korta mening som präglar mycket av mitt förhållningssätt till poesin och diktandet.

Att skriva dikter är en sak, men finns det poesi i dom? Detta hemlighetsfulla väsen som kommer på besök ibland och som är villkoret för att det ska bli innehåll, mening och känsla.

Den grafiska formen

En dikt är till det yttre en samling ord, men det har stor betydelse hur dessa ord presenteras. På papperet handlar det om en grafisk form som skall bära fram innehållet. Sedan är det ju så att skönheten sitter i betraktarens öga. Jag har därför valt att skriva dikterna i en avskalad form. Små bokstäver, inga skiljetecken och med en radindelning som ger läsaren frihet att välja rytm. Sedan kan jag bara hoppas på den inre kraften - och att den finns.

Originalen

Originalen talar sitt tydliga språk. I diktpärmen ryms högst olikartade "manus". Det finns utkast som till största delen är handskrivna på skrivblocksblad i olika format. Men där finns också små papperslappar och i några fall - servetter. När ögonblicket kommer gäller det att fånga det. Det är sekundsnabbt och måste fångas på samma sätt som en fjäril fångas med håv.

Om poesin

det slår en bjällra
på ängen
bland örter och höga gräs
den slår av vind
och av sommarfröjd

men dess ton
är hörd av ingen
den drunknar hos människan
och tingen
och larmet gör människan böjd

så tystnar bjällran
med tiden
bjällrans tid är förliden
och hos människan
har tiden gått
och ingen vet
vad bjällran
tillsammans med människan
skulle förmått

Vägen dit

Den här dikten skrevs fredagen den 4 juli 1986 klockan kvart i tre på eftermiddagen. Det är mer än tjugo år sedan och jag hade vanan att datera mina alster - tack och lov. Det går därmed att sätta in dem i olika sammanhang.

"Bjällran" som jag kallar den här dikten är en liten reflektion mitt i sommarens skönhet. Jag är inte säker på att jag sett någon särskild blomma eller liknande. Det är nog en metafor. Ett bildligt uttryck. Men det handlar egentligen om poesin och dess villkor i vår larmande värld.

Vid det här laget hade jag hunnit skriva en hel del för papperskorgen eller för den gamla diktpärmen. Poesi är en smal sektor i vår värld.

i väntan spänns jag
lyssnar uppmärksamt
likt en odlad jord
som torkar
söker mina ytor
fruktbarhet
jag är som en bön
jag är som en tiggare
jag är som en öppen hand

Vägen dit

Dikten "I väntan" skrevs redan 1956 av en dåvarande yngling på tjugotre vårar. En ung man som liksom så många andra ville finna goda uttrycksst  tt i poesins form. Men det gäller att komma i stämning. Att invänta det som kanske kallas "inspiration". Det kan bli en plågsam väntan. Det g  r inte att tvinga fram poesin. Hon g  r sina egna vägar.

Det   r i en sådan väntan dikten är skriven. Ett slags icke-dikt om man så vill. Numera har jag lärt mig att vänta. Att vila i andra stämningar på ett mer avslappnat sätt. Det   r då hon kan komma på ett k  rkommet besök - poesin.

jag skymtade henne
ett ögonblick
bara som en svepande rörelse
som en hastigt bortdöende
viskning

jag blev vaksam
i en misstrogen
förhoppning
alltför långsam
alltför insnärjd
i nuets bråte

och jag blev sittande
med stänk av sorgsenhet

jag kände igen känslans flykt
likt en svala i kvällningen
över en gårdsplan
det var allt

Vägen dit

Om man inte är riktigt beredd i sin väntan på poesins besök så kan hon försvinna igen. Kanske känna sig ovälkommen. Så var det kanske den där kvällen 1989. Jag befann mig "i nuets bråte", men hade kunnat fånga något - om jag varit beredd. Jag gick miste om den fångsten och ändå blev det en dikt.

mitt i all min möda
bröt du in
som om brådska inte fanns

steg på
utan att knacka på dörren

plötsligt blev allt
så smått

jag kunde dela ditt leende
och lyftes högt över

i all min möda
bröt du in
med lugn och vilsamhet
som om brådska inte fanns

Vägen dit

Jag minns det så väl. Detta fantastiska ögonblick. Jag var på väg ner i trappan från övervåningen i vårt hus. Det var den 1 februari 1989. Jag var ensam hemma och det var alldeles tyst i huset. Det var en intensiv tid i mitt liv. Men plötsligt slog sig poesin ned vid min sida och vi förde ett samtal. Klockan halv tolv på natten hade jag funnit den språkliga formen på allt detta - i dikten "Som om brådska inte fanns".

Poesin hon - för det är liksom med båtar en feminin företeelse - uppenbarar sig ibland. Plötsligt och oanmält. Motstånd är lönlöst. Det är bara att luta sig tillbaka. Sitta tyst och stilla. Som om brådska inte fanns. Och ur detta kommer det effektivaste av alla språk. Här beskrivs just ett sådant ögonblick. Varken mer eller mindre. Men det är inte lite.

Är det till någon nytta? Ja, man växer som människa.

Om tro

**se, jag är en kyrka
 mitt altare av intet
 min psalm är utan ljud
 min bön är blott förundran
 men det är i denna enkelhet
 min vörndnad lever**

Vägen dit

Min tro är bara en fråga, brukar jag säga. Den här dikten handlar om livet och därtill hörande döden. Detta svårförståeliga fenomen. Egentligen är dikten en slutstrof. I sin helhet kom den till i början på 60-talet med det inledande citatet "Ack, döden är en faslig björn" (Carl Mikael Bellman i Fredmans sånger - Sång nr 19).

Så här är originalet:

vem är du - lieman
 och vem är det
 som skymtar bakom dig
 på vems befallning
 går du till verket

det blir så tyst
 kring din förbidan
 före dig
 och efter dig
 röjs mångfaldstankar
 och mångfaldsord
 men nära dig
 - samma tystnad
 som din egen

Vem är du - lieman
och vem är den
som skymtar bakom dig?
En gud
många gudar
alla gudar
- eller ingen gud?

Som alltid
är ditt svar en tystnad
och jag - människan
den enda i din skörd som frågar.

Lieman -
se vad din tystnad födde.
Befruktad av
människans fråga
födde tystnaden gudar.
- Många gudar
- alla gudar
ställdes bakom dig
födda ur människans fråga.

Vem är du - lieman?
Ty den som skymtar bakom dig
är blott jag - människan.
Från mig befalldes intet.

Vem är du - lieman?
Ombud för en okänd gud?
En namnlös?
En ansiktslös?

Se, jag är en kyrka
mitt altare av intet
min psalm är utan ljud
min bön är blott en fråga.
Men det är i denna enkelhet
min vörndnad lever.

Vägen till denna dikt gick alltså över många tankar kring de existentiella frågorna. Slutstrofen är en bra beskrivning på mitt förhållningssätt än idag.

Om kärlek

med tystnaden är vi tre
i ett samtal
du och jag
och den fråga
som sover på våra läppar

med tystnaden är vi tre
vårt språk är inte läpparnas
orden finns i ögonen
och våra händer
viskar smeksamt

Vägen dit

Det allra första mötet. Man upptäcker att det är något mer. Att det finns en fortsättning och att man vill det. Vi talade inte. Vi lyssnade - båda. Och ur detta kom den här dikten. Det betyder i slutet av 1961.

**som en blå hind
sprängde min längtan fram
bland djupgröna valv**

**vid källan stannade den
seende sig själv
med uppburet huvud**

lyssnande

**du var aningslös
intill uppfyllelsens sekund
- men sprängande en gräns
mot ny gestalt
jublade ditt gensvar**

Vägen dit

Sökandet har fått ett svar. Det handlar om den nyväckta kärlekens stora glädje. Dikten har metaforer som leder känslan och tanken till en målning av de större romantiska mästarna som till exempel Marc Chagall.

jag vet
att det stod en mörk kyla
på språng bakom dig
du skulle just vända dig
och möta den
du stod med handen
på det gamla trasiga dörrvredet

det finns så många sorters skönhet
men att detta att öppna en dörr
till en mörk och ful bakgård
kan vara så vackert

ett snabbt leende
och du var borta
ändå följde jag dig
denna vardagliga februarimorgon
först då du kom ut på gatan
lämnade jag dig
för att se om vår son vaknat
han sov tryggt

mod
ja på många sätt
och jag vet
att du var mycket trött

Vägen dit

Kärlek i vardagen. Februari 1967. Familj i ekorrhjulet. Och mitt i allt detta gör hon ett besök - poesin. Med sitt trollspö tar hon fram en av vardagslivets snabba ögonblicksbilder och ger den en guldkant. Det har gått att leva länge på den dikten.

Om naturen

nu faller hösten
sitt tysta guld
så oberörd
och utan att bevekas
men vet du att den ler

inte bara med ögonen
som vintern
eller friskt och jublande
som sommarskrattet
inte med vemod
som i längtan
liksom våren

nej hösten ler
med stilla nedböjt huvud
och skyler sina skuldror
i den röd-brun-gula schalen

Vägen dit

Jag arbetade på ett barnhem med några unga tonårsflickor. Vi gick ut i skogen en höstdag för att samla vackra höstlöv. De plastades in på kartong och kunde hängas upp på väggen som en vacker dekoration. Under det arbetet gjorde jag en svit med tre löv som försågs med varsin strof ur den här dikten som tillkom i samma stund. Förhoppningen är att dessa hemlösa, socialt sargade flickor fick uppleva en annan sida av livet.

dagen vaknade
överrumplad
höljd i froströk
låg den stilla
- i förvåning

frostvita rosor
sov ännu vid staketet
ovetande
om sin hårt bundna sömn

solen
vandrade modlös
över uppgivna träd
först i långt skriden dag
log de hemlighetsfullt
vid minne och hopp

Vägen dit

"Människan är alltings mått". Uttrycket tillskrivs Protagoras (år 490 - 420 före Kr). En sanning som kan gälla för denna dikt och mycket annat. Precis så här var det - för mig. Denna morgon efter årets första, hårda och plötsliga frostnatt hösten 1962.

nu vänder vintern
till vår

även om snön ligger
även om vinden biter
finns en plötslig vetskap

nu vänder vintern
till vår
något släckte gnistorna i snön
i vinden finns en uppgivenhet

det räcker

Vägen dit

Jag upplever varje år att det finns en brytpunkt i växlingarna mellan årstiderna. Denna fantastiska gåva att ha årstider som växlar och gör naturen till ett ständigt skådespel. Ett skådespel där vi själva är mitt inne som medaktörer.

Här talar längtan till vår och sommar. I en hård, lång och envis vinter blir man lyhörd för den första signalen. Något släcker gnistorna i snön. En mild vind drar plötsligt förbi. Den kalla vinden ger upp för ett ögonblick. Kylan kan komma tillbaka. Det gör ingenting. Signalen är given. Det räcker.

hösten
sticker sitt spjut
i sommarsidan
syrsorna
får något desperat
i tonen
- som för att hinna med

över dem
är redan vinden
målmedveten

Vägen dit

En dikt på samma tema som den föregående om hur vintern vänder till vår. Men nu är det sommar som vänder till höst.

Det är fortfarande varmt, men kvällsfukten ökar. På morgnarna är det rätt så vått utan att det har regnat. Det har blivit gott om spindelnät och i en del sitter vackra pärlor av vatten.

Det är då det händer. Stämningen förändras. Sommaren suckar uppgivet. Det går emot höst.

den kvällen
bröt sig havet in
i mina sinnen
tog dem i besittning
och bjöd tystnad

min värja föll
och skölden
lyssnande och stum
blev jag stående
förlägen - vapenlös

med stor självklarhet
blev jag fånge
och fri
som om fiender
aldrig funnits

Vägen dit

Man skall vara ensam vid havet. Man skall stå vid en lång strand där sikten är oändlig utåt det vida vattnet. Havet behöver inte storma, men får gärna tala med sin tunga dyning och i långsamma svall.

Det är då man känner makten och sin egen litenhet. På fast mark och inne i landet kan man tro sig stå på stadig grund. Man kan bredbent tro sig vara rustad att möta mycket. Det är vid havet man mister det fofästet och förstår proportionerna.

Det kan skrämman - men det kan också kännas som en stor trygghet. Det var en kväll vid sydkusten - på ensam hand.

jag anhåller om att få mönstra på
för att bäras bort över de olika haven

jag anhåller om en hård tjänstgöring
på en oviss färd för min längtans skull

jag anhåller om att få finnas med
när dagen stiger upp ur havet
och sitt morgonbad

jag anhåller om att trött av livet själv
få falla in i nattens famn
och sova drömfritt av mättnad

jag anhåller om att få mönstra på
att inte bli lämnad vid kajen
i en hopplös längtan

Vägen dit

När havet väl fångat mig den där kvällen blev det så småningom en båt. Därmed också en ny dimension i livet.

Den här dikten är skriven på arbetsrummet i slutet av maj 1993. Framför ligger sommarens båtfärder med utsägligt vackra morgnar och tysta kvällar i djupnande färger.

Men under detta yttre ligger också ett slags längtan till det levande i alla sammanhang. En bön om livets intensitet och inte dess övergivenhet.

Om vår värld

ej blott värjan
utan värjans spets
bjuds du
i någon stund av livet

då finns ett ögonblick
av stillhet
en tystnad bortom vilken
ett yttersta budskap
kan förnimmas

här avgörs allt
vad som än sedan sker
finns redan svaret

du går vidare
på nya villkor som inte anats
före detta ögonblick

Vägen dit

Det handlar om avgörande stunder i livet. Ett kort ögonblick där man måste välja väg. Eller kanske inte ens kan välja. Livet tar en ny riktning. Sådant kan beskrivas på många sätt. Här i diktens form - och med diktens effektivitet.

Sommaren 1988 fanns ett sådant ögonblick. Då kom också dikten till hjälp.

här i vår lugna vik
fanns friden
men när ringarna på vattnet
förbrukat tiden
bröts denna blanka yta
först långt efteråt

det hände någonstans
där bortom
dit ingen av oss såg
vi hörde inget ljud
och visste inte var det låg
det var först efteråt
som vågen kom
en oros krusning
som gungade vår båt

så gick vår blick
ut över ytan
i vår så vackra vik
vår undran väcktes
men bilden var sig lik
det var först efteråt
det var först efteråt

som ringarna på vattnet
kan färdas mycket långt
- och vågen tar sin tid -
har tiden nu förbrukats
nu bröts vår frid
den blanka bild som ytan gav
har nu förvanskats

och så är livet
en oändlighetens ström
som aldrig går att få tillbaka
en ström som ständigt flyter
i all vår sömn, i all vår vaka
och vi är blott en liten del

den blanka bilden har förvanskats
den ser vi aldrig mer
nu är det annat
som vår blick skall fånga
bättre eller sämre
för några eller många
vi lever här, vårt liv är rikt
när ytan åter lagts till ro
- men inget är sig likt

Vägen dit

År 2001 attackerades World Trade Center i New York. Terrorismen slog till på ett chockartat sätt. År 2004 drabbades många svenska familjer av den tragiska händelsen med en tsunami som slog till i Thailand. Däremellan mördades vår utrikesminister Anna Lind.

De senare åren har förändrat världsbilden. Vi upplever den fortfarande på avstånd, men vårt medvetande ökar och vi påverkas alltmer. Allt detta har jag sökt fånga i dikten som skrevs efter den 11 september 2001, men som visat sig passa in på så mycket annat.

Inget är sig likt. Vi upplever ständigt en förändrad världsbild - och en ny diktning.